

บทคัดย่อ

โครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้สู่ระบบเกษตรชีวภาพที่เหมาะสมกับเกษตรกรกลุ่มรวมพลังเกษตรชีวภาพ ต.นาคู อ.ผักไห่ จ.พระนครศรีอยุธยา คำถามวิจัยคือ การจัดกระบวนการเรียนรู้สู่ระบบเกษตรชีวภาพที่เหมาะสมกับสมาชิกกลุ่มรวมพลังเกษตรชีวภาพบ้านนาคูควรเป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้สู่ระบบเกษตรชีวภาพที่เหมาะสมกับสมาชิกกลุ่มรวมพลังเกษตรชีวภาพบ้านนาคู 2) เพื่อศึกษาบทเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้สู่ระบบเกษตรชีวภาพที่ผ่านมาของพื้นที่ตำบลนาคู 3) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตทางการเกษตรมาสู่ระบบเกษตรชีวภาพ 4) เพื่อพัฒนากลุ่มรวมพลังเกษตรชีวภาพบ้านนาคูให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ในการส่งเสริมการเกษตรแบบชีวภาพ

ผลการวิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยซึ่งประกอบด้วย 1) กระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตทางการเกษตรมาสู่ระบบเกษตรชีวภาพ การปรับเปลี่ยนแนวคิดของเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบเคมีมาอย่างยาวนานให้หันกลับมาทำเกษตรแบบชีวภาพนั้น มาจากการที่ตัวเกษตรกรเองประสบปัญหาที่เป็นเรื่องสำคัญของตัวเกษตรกรเอง ได้แก่ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และตัวเกษตรกรเองต้องเป็นคนที่มีความใฝ่รู้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของตัวเกษตรกรเอง ประกอบกับมีพี่เลี้ยงให้กำลังใจและให้คำแนะนำในการทดลองทำทดลองปรับเปลี่ยนการทำการเกษตร) บทเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้สู่ระบบเกษตรชีวภาพที่ผ่านมาของพื้นที่ตำบลนาคู องค์ความรู้ในการทำการเกษตรแบบชีวภาพที่มีความจำเป็นที่เกษตรกรจะต้องเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตทางการเกษตรมาสู่ระบบเกษตรชีวภาพประกอบด้วย การปรับปรุงบำรุงดิน การเลือกใช้พันธุ์พืชที่เหมาะสมกับพื้นที่และฤดูกาล การเจริญเติบโตของพืช ความรู้เรื่องโรคและแมลง การดูแลบำรุงรักษาโดยใช้สารชีวภาพ ตลอดจนการวางแผนการทำการเกษตรของเกษตรกรเอง ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาในพื้นที่ตำบลนาคูทั้งที่หน่วยงานภายนอกจัดให้และทั้งที่กลุ่มชุมชนจัดขึ้นกันเองนั้นยังขาดความต่อเนื่องเชื่อมโยงทั้งในเชิงเนื้อหาและการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกร และขาดการกระตุ้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง ประกอบกับสื่อการเรียนรู้บางอย่างไม่มีให้ดูจริงในพื้นที่ 3) การจัดกระบวนการเรียนรู้สู่ระบบเกษตรชีวภาพที่เหมาะสมกับสมาชิกกลุ่มรวมพลังเกษตรชีวภาพบ้านนาคู การจัดกระบวนการเรียนรู้สู่ระบบเกษตรชีวภาพที่เหมาะสมกับสมาชิกกลุ่มรวมพลังเกษตรชีวภาพบ้านนาคู (กลุ่มเรียนรู้) หัวใจสำคัญของกระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนสู่ระบบเกษตรชีวภาพได้นั้นต้องมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน (เป้าหมายสำคัญของการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตร คือ (1) การทำเกษตรอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ (2) สามารถพึ่งพาตนเองได้ (3) มีจิตสำนึกด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม) และระหว่างทางการเรียนรู้ต้องมีการกระตุ้นให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาเมื่อเกษตรกรมีปัญหา ตลอดจนมีการติดตามการเปลี่ยนแปลงร่วมกันเป็นระยะ โดยมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้เกษตรกรในการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตทางการเกษตรมาสู่ระบบเกษตรชีวภาพโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การทบทวนการทำการเกษตรที่ผ่านมาของเกษตรกร 2) การทบทวนความรู้ที่เกษตรกรมีและที่ยังขาดอยู่ 3) การเรียนรู้ความรู้ที่จำเป็นในการทำการเกษตร 5 เรื่อง 4) การวางแผนการจัดการแปลงเกษตรของตนเอง 5) การทดลองปฏิบัติการในแปลงเกษตรของตนเอง 6) สรุปผลการปฏิบัติการ 7) การศึกษาดูงานภายนอก 8) การสรุปวิเคราะห์และถอดบทเรียน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มรวมพลังเกษตรชีวภาพบ้านนาคูนั้นต้องดำเนินถึงปัจจัย เงื่อนไข 4 เรื่อง คือ ตัวผู้เรียน / สมาชิก

กลุ่มเรียนรู้ , เนื้อหา / ประเด็นการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ตัวเองมีปัญหาอยู่ / เนื้อหาโดนใจ , กระบวนการการเรียนรู้ และการติดตามประเมินผลมีการติดตามเยี่ยมแปลงสมาชิกอย่างสม่ำเสมอมีการแลกเปลี่ยนพูดคุยอย่างต่อเนื่อง

จากการดำเนินงานโดยใช้การวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลนาคู นอกจากการได้ความรู้ในการจัดการปัญหาของกลุ่มรวมพลังเกษตรกรชีวภาพแล้วนั้นยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเกษตรกรกลุ่มรวมพลังเกษตรกรชีวภาพตำบลนาคูหลายด้าน เช่น เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำการเกษตรของตนเองจากการเปลี่ยนแปลงความคิดโดยกระบวนการเรียนรู้ของงานวิจัย เกิดการรวมกลุ่มรวมตัวของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น มีการบริหารที่ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งความรู้ที่เกิดจากการวิจัยยังเป็นความรู้ที่มีความจำเป็นกับการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรในยุคปัจจุบันในอีกหลายพื้นที่ต่อไปในอนาคต